

Epik Kavramı ve Epik Şiirin Tarihi bölümünde yazar, epik kavramının tarihsel geçmişine giderek Homeros'un *İlyada* adlı eserinin yazılışından bile önceye gitmek gerektiğini, M.Ö. 9. ve 7. yüzyıllar arasını modern epik şiirin çağı olarak kabul etmenin uygun olduğunu ifade eder. Bu dönemde meydana getirilen anlatıların o dönem yaşayan insanlar tarafından sözlü bir tarih olarak değerlendirildiğini ve bunların gerçekliğine inanıldığını da ekler. Epik şiirin topluma hitap etmesi nedeniyle kendisine özgü bir ideoloji ve felsefi anlayışı taşıdığını savunan yazarın bu bölümde üzerinde durduğu noktalardan biri de epik şiirin bir kahraman ögesi üzerinden okunması gerekliliğidir. Epik kahraman diğer sıradan insanlara göre üstün meziyetlere sahiptir ve olağanüstü nitelikler taşır. Her şeyden önce kahraman bir savaş adamıdır. Kahramanlık kavramının Antik Yunan edebiyatıyla birlikte literatürde yer alsa da diğer toplumlarda da bir kahraman ögesi bulunduğunu belirtir. Sümer, Akad gibi Mezopotamya uygarlıkları ve Avrupa toplumlarında da bir kahraman tipi olduğunu savunur. Türklerde de alp, alperen, yiğit, bahadır, cilasun, koçak gibi adlandırmaların bir kahraman tipini ifade ettiğini belirtir. Yazarın üzerinde durduğu noktalardan biri, sözlü dönem epiklerinde kahramanlara yarı tanrısal özellikler atfedildiği, yazılı dönem epiklerinde ise kahramanın fiziksel özelliklerinin yanında zekâ ve bilgi bakımından da diğer insanlardan üstün olması gerekliliğinin bulunmasıdır. Zira savaşlar artık kahramanın daha donanımlı olmasını gerektirdiğini ve kahramanın çeşitli sınavlardan ve yarışmalardan geçerek kendini ispatlamak mecburiyetinde olduğunu belirtir.

Hakan Şarkdemir'in epik kahramanın şairin kişisel tarihi içinde yeniden yorumlanmasında Dante'nin *İlahi Komedyası*'nın etkili olduğunu ve *İlahi Komedyası*'da şiirsel evrenin kurgusunun merkezine lirik ben'in yerleşmesinin modern şaire yeni imkân sağladığını (2008, s. 33) söylemesi, epik kahramanın mahiyetinin anlaşılmasında anahtar bir tespit olmaktadır. Şengül, modernizmin toplumu değiştirmesinin kahraman algısının da değişimine sebep olduğunu ifade eder. Modern dünyada kahraman, şairdir. Diğer bir özellik, epik anlatılarda kahraman en önemli yapısal unsur olarak görünse de onun varlık nedeni toplumsal bir öykünün aktarılmasıdır. Yine yazara göre epik şiirin uzun olması onun ezberde tutulmasını zorlaştırır. Fakat yine de bu uzun şiirlerin akılda tutulmasını sağlayan teknik unsurların olduğunu ifade eder. Epik şiirde anlatılan konu bölümlere ayrılarak verilir. Epik şiirin bu uzun karakterinden dolayı günümüz okurunun okurken sıkılma riski ile karşı karşıya bulunduğu bu yüzden günümüzde yazılan epik şiirlerde ideal mısra sayısının gözetildiğini belirtir. Esasen iletişim ve teknoloji çağını hızlı bir biçimde yaşamakta olan modern dünyamızın bireyi, uzun metinler okuma konusunda sorun yaşamaktadır. Özellikle kentte yaşayan insanların okula, işe vb. giderken günlük zamanlarının önemli bir bölümü metroda, otobüste ve durakta geçmektedir. Bir de çalışma hayatının yoğun temposu ve stresi eklendiğinde uzun metinler okumaya hem zamanlarının olmadığı hem de fiziksel olarak güç yetiremedikleri hakikatiyle karşı karşıya kalırlar. Dolayısıyla Şengül'ün de dikkat çektiği bu 'sıkılma' hâlinin bir bütün olarak tüm edebî yapıtlara yönelik bir tutum olduğu gerçeğini bize hatırlatmaktadır. Tam da burada akla, yeni bir edebî tür olan küçürek öykü gelmektedir. Sanayileşme ve teknolojinin olanca hızıyla toplumu etkisi altına aldığı modern dünyamızda roman, hikâye, biyografi, masal, makale, tiyatro vb. edebî türleri okumak gittikçe zorlaşmaktadır. 1960'lardan sonra dünyada yaygınlaşmaya başlayan küçürek öykü türünün gelişiminde sözü edilen faktörler önemli rol oynamıştır. Bir açıdan küçürek öykü, hızlı yaşayan günümüz insanının hayatın bu olanca hızına karşı bulduğu anlamlı ve pratik bir çözüm yoludur. Kent edebiyatının gelişmesiyle modernist eleştirel bakış açısı

1960'larda edebî anlatılara taşınmıştır (Aydoğan, 2022, s. 13). Modern Türk şiirinin gerçek anlamda epik temellerini atan İkinci Yeni şiirinin 1950'lerin ortalarından itibaren epik bir karaktere bürünmesinde bu modernist eleştirel bakış açısı önemli rol oynamıştır.

Batı Şiirinin Epik Temelleri adını taşıyan ikinci bölümde, Batı'nın modernleşmesiyle epiğin de modernleştiğini savunan yazar, modern Batı epiğini anlamak için şairlerin tarih, matematik, sanat, siyaset gibi alanlarla bağlantılarının araştırılması gerektiğini ifade eder. *Faust*, *Nibelungların Yüzüğü*, *Ulysses*, *Kantolar*, *Çorak Ülke* gibi metinlerin modern Batı şiirinin kutsal sayılabilecek metinleri olduğunu söyleyen yazar, Batı'nın kendi geçmişini bu metinler içinde aradığını belirtir. Modern epiğin çıkış nedenini Batı'nın medeniyet arayışında bulması, yazarın bir başka önemli tespitidir. Yine epiğin modern bir evreye geçmesinde, kahramanın kendi ideolojisini devletin gücü karşısında sınırlama yoluna gitmesinin rol oynadığını belirtir. Zira yazara göre tarihsel devrim modernizmde, kahramanlık hayatını sonlandırırken yerine devlet hayatını inşa etmiştir. Böylece devletin gelişile bireyselliğin tümlüğe biçim vermesi ortadan kalkmış ve birey olarak kahraman, devletin yasalarına bağlı olmak zorunda kalmıştır. Modern epiğin özellikle 20. yüzyılda kendisini kabullendiğini söyleyen Şengül, modern epik şiirde şairin çirkinlikleri gözler önüne serdiğini, bundaki amacının ise zihinleri değiştirmek olduğunu belirtir. Zira epik şair dünyayı değiştirme gücüne sahip olamadığı için zihinleri değiştirme yolunu seçmek zorunda kalmıştır. Kanımca modern epiğin düsturu bu "zihinleri değiştirmek" düşüncesinde aranmalıdır.

Modern epik şairin mükemmellik peşinde olmadığını, bu anlayışın daha çok epik şairlerin karşı olduğu lirik şiirin bir hedefi olduğunu savunan yazar, Birinci Dünya Savaşı'nın modern epik şiirin kurucuları olan Eliot ve Pound'u derinden etkilediğini, bu etkilenmenin onların şiirlerini hem biçim hem de içerik yönünden değiştirdiğini dile getirir. Burada şiirde mükemmellik konusunun 13. ve 19. yüzyıllar arasını kapsayan klasik Türk şiiri veya diğer bir adlandırmayla söyleyecek olursak divan şiiri bağlamında düşünülmesinin konuya akademik ve entelektüel bir pencere açacağı ihtimal dâhilindedir. Klasik şiirimizdeki mükemmellik düşüncesi estetik gayeden teşekkül eder. Divan şiirinin bu estetik zihniyeti (Akün, 2013, s. 82) mükemmelliği sağlayan temel gerekçedir. Kuşkusuz Türk şiiri, dünya şiir tarihinden azade değildir. Sosyal, politik, ekonomik, kültürel saikler şiir ve sanat anlayışlarının ortaya çıkmasında ve değişmesinde etkilidir. Esasen divan şiirinin 19. yüzyılda hâkimiyetini bitirme noktasına gelmesinde bu yüzyılda ortaya çıkan modern epik şiirle temsiliyet kazanan serbest şiir anlayışının belirleyici bir rolü vardır.

Modern epik şairlerin sosyal ve politik sorunlarla yakından ilgilendiği, Eliot ve Pound'un politik görüşleri farklı olsa da kültüre dair yaklaşımlarının onlardan kalan önemli bir miras olduğu savunulur. Yine yazar bu bölümde, modern epik şiiri günümüze taşıyan şahsiyetler olarak Walt Whitman, T. E. Hulme, William Butler Yeats, T. S. Eliot, Ezra Pound, Leroi Jones/Amiri Baraka (Emir Bereket) gibi şairlerin şiir ve hayat anlayışları hakkında bilgiler vermektedir. Modern epik şiirin gerçek kurucuları olmaları hasebiyle T.S. Eliot (Çorak Ülke) ile Ezra Pound (Kantolar) üzerinde daha ayrıntılı bir şekilde durulmaktadır. Yazar, özellikle ilk beş şairin dünya şiirinde devrimin öncüsü olduklarını ve şiirin ana fikrini genişleterek serbest şiiri geliştirdiklerini vurgulamaktadır. Yazarın da söylediği gibi modern İngiliz ve Amerikan şairleri aynı zamanda modern epik şiirin en önemli temsilcileridir.

Yazarın bu konuda söylediği sözlerin daha iyi anlaşılması için şu hususu belirtmek önemlidir: Her iki ülke aynı zamanda Birinci Dünya Savaşı'nın galip devletleridir. Nitekim Pound, *Kantolar'*ı 1915-1962 yılları arasında, Eliot ise *Çorak Ülke'*yi 1922 yılında yazmıştır. Bu tarihler, modern epik şiirin iki önemli temsilcisinin eserlerini Birinci Dünya Savaşı ve hemen sonrasında verdiklerini gösterir.

Modern dünya şiirinin ağırlık noktasını oluşturan bu epik şahsiyetlerin şiirlerinin bilinmesi, modern Türk şiiri açısından özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra serbest şiirin yaygınlaşmaya başlaması bağlamında şiirimizin biçim ve içerik yönünden yeni bir forma kavuşmasını anlamak bakımından önemlidir. Zira modern epikten önce Fransız sembolistlerinin ve Filippo Tommaso Marinetti (1876-1944) ile Vladimir Mayakovski (1893-1930) gibi materyalist şairlerin önemli bir etkisi söz konusudur. 1900'lerden sonra İngiliz-Amerikan şiiri hem modern epik şiire hem de çağdaş dünya şiirine yön vermiştir denilebilir.

Modern Türk Şiiri ve Epik Örnekleri bölümünde yazar, modern Türk şiirinin Batı şairi ve şiirinden etkilense de esas olarak geçmişine yani kendi şiir geleneğine yaslanarak varlığını sürdürdüğünü savunur. Tanzimat'la birlikte topluma ve dünyaya dair sorunlarla ilişkili hâle geldikten sonra şiirimizin modernleşme sürecine girdiğini belirten Şengül, Namık Kemal'in *Hürriyet Kasidesi'*ni yazmasıyla Türk şiirinde epikleşme eğiliminin belirlediğini ifade eder. Yazarın Türk şiirinde epik anlayışın ortaya çıkışını Namık Kemal ile başlatması, neo-epik şiirin en önemli kuramcısı olan Hakan Arslanbenzer'in de kitabında dile getirdiği bir husustur. "Namık Kemal, modern Osmanlı şair tipinin hem yaratıcısı hem de ilk örneğidir. Yaratıcısıdır, çünkü eleştirileriyle onun oluşumunu önemli oranda belirlemiştir. İlk örneğidir, çünkü bu eleştirilere uygun eserler vermeye herkesten çok kendisi uğraşmıştır. Ki ilk örneklik bu bağlamda da geçerlidir. Namık Kemal'den sonra gelen bütün şairlerimiz şair oldukları kadar eleştirmendirler de." (Arslanbenzer, 2012, s. 133). Arslanbenzer'in bu düşünceleri Şengül'ün modern epik şiirin "meselesi olma" ve toplumun sorunlarına bigâne kalmama noktasındaki tespitleriyle doğru bir bağlama oturmaktadır.

Yazarın Osman Özbahçe'den aktararak Türk şiirinde resmi ideolojinin alan hâkimiyetini İkinci Yeni'yle kaybettiğini ve İkinci Yeni'nin resmi ideolojiden kültürel bir kopuş olduğunu belirtmesi önemli bir tespittir. Yazar ayrıca Tanzimat ve Servet-i Fünun edebiyatının, Ahmet Haşim, Yahya Kemal Beyatlı, Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet Ran, Orhan Veli Kanık ile devam eden silsilenin şiirimizin modernleşmesine önemli katkılar sunduğunu ve İkinci Yeni'yle birlikte modern şiirimizin zirveye taşındığını belirtir. Bir "mesele"yi aktarmanın destansı ya da epik şiirin en önemli özelliklerinden biri olduğunu ve bu tarz şiirlerde uzunluğun bir gereklilik olduğunu vurgulayan yazar, Tanzimat şiirinin topluma dikte edilen yaşama biçimini "sorun" olarak görmeye başladığı için uzun şiire yöneldiğini söyler. Âkif Paşa'nın Adem Kasidesi, Namık Kemal'in Hürriyet Kasidesi, Ziya Paşa'nın Terci-i Bend, Abdülhak Hâmit'in Makber şiirinin uzun olmalarını yazar bu anlayışa bağlar. Esasen Namık Kemal'in "vatan şairi" olarak anılması bile onu epik bir şair kabul etmek için yeterlidir. Modern Türk şiiri konusunda yapılan özgün çalışmalardan biri olan *Dîvan Yolu'ndan Pera'ya Selâmetle* adlı eserde 93 Harbi'nin Namık Kemal'i "vatan şairi" olarak öne çıkardığı belirtilmektedir (Özgül, 2022, s. 485). Bu durum modern epik şiir özelinde düşünüldüğünde, savaşların hem dünya şiirinde hem de Türk şiirinde önemli değişimlere sebebiyet veren bir faktör olduğunu göstermektedir. Şiire romantizmle başlayan Tevfik Fikret'in siyasal eleştiri şiiri

yazmaya başlamasından sonra Türk şiirinin ana damarlarından biri olma özelliğini kazandığını belirten yazar, *Doksan Beşe Doğru, Han-ı Yağma, Haluk'un Vedai, Tarih-i Kadim* gibi üslup yönünden de epik ve siyasi şiirler yazdığını ifade eder.³ Mehmet Akif'in yaşadığı toplumla eş zamanlı ve eş değerde acı çeken ender şairlerden olduğunu, hayatı şiirlerine bire bir yansıtmasının onun yüksek epik becerisini gösterdiğini savunur. Sorunlara çözüm önerileri sunduğu için Akif'in şiirinin modern epige yakın olduğunu gösterdiğini söylemesi yazarın bir diğer tespitidir. Namık Kemal, Tevfik Fikret ve Mehmet Âkif'i konu alan yazı ve eserlerde genellikle bu üç şahsiyetin iktidar ile olan anlaşmazlıklarına değinilir. Oysaki bu şairleri bir de epik anlayışla okumak, hem onların şiirlerindeki siyasal ve toplumsal eleştirinin gerçekte neye tekabül ettiğini gösterecek hem de modern Türk şiirini farklı yönlerden ele alan kuramsal çalışmalara bir katkı sağlayacaktır.

Servet Şengül burada Yahya Kemal için de bazı değerlendirmelerde bulunur. Yahya Kemal'in şiirlerinde vatan, millet, tarih gibi kavramlar önemli bir yer tutsa da onun şiirinde tarih fikrinin epik bir mesele olmaktan çok bir uygarlık sorunu olarak algılandığını belirtir. Günlük hayatı şiire dâhil etmemesi ve siyasete müdahil olmaması sebebiyle Yahya Kemal'in şiirinin modern epik şiirden ayrı sayılması gerektiğini de ekler.

Yazar, sonrasında Cumhuriyet'in ilk dönem şairlerinin Anadolu'ya dair şiirler yazdığını, bu şiirlerin çoğunlukla lirik tasvir şiirler olduğunu ifade eder. Dolayısıyla bu şiirlerin Anadolu insanının şahsi veya toplumsal sorunlarını değil, kendi şahsi lirik deneyimlerini yansıttığını savunur. Bu bağlamda Behçet Necatigil, Necip Fazıl ve Nazım Hikmet gibi şahsiyetlerin şiir anlayışları üzerinde duran Şengül, Necatigil'in şiirinin şiirimizin modernleşmesine katkısı olduğunu fakat modern şiirin temel düsturları çerçevesinde yazmak yerine her döneme uygun tarzda yazdığı için bir dönem şairi olamadığını söyler. Necip Fazıl'ın modern Türk şiirinin inşa edilmesinde önemli bir payı olduğunu, hece vezni kullanarak hakikat arzusu içindeki bireyi, psikolojik dünyasını kale alarak şiire entegre ettiğini ifade ettikten sonra, onun şiirimize katkısının heceyi sistemleştirme ve yeni insan arayışı şeklinde formülize edilebileceğini savunur. Nazım Hikmet'in şiirinde ideolojinin baskın olduğu, çağdaş bir epepe olarak kabul edilebilecek *Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı* ile Osmanlı tarihini ilk kez bir sınıf savaşı perspektifiyle ele aldığını söyler. Nazım Hikmet'in modern şiir yolunda, Türk şiirine ufuklar açtığını fakat şiirimizi modernleştirme noktasında yetersiz kalsa da esasen onun çabalarının İkinci Yeni şairleri ve Türk şiirinin modernleşmesine önemli katkılar sunduğunu ifade eder. Yazar Garip akımı ve Orhan Veli için de bazı değerlendirmelerde bulunur. Orhan Veli'nin şiirini imgeden kurtarmasına rağmen bireysel duyguların tesirinden kurtaramadığını, meselesiz şiir yazmanın onun şiirinin kısa ve mizahi olmasına sebebiyet verdiğini belirtir.

³ Modern Türk edebiyatı tarihini inceleyen edebiyat tarihçileri ve eleştirmenler Tevfik Fikret hakkında değerlendirmelerde bulunurken onu materyalist, kavgacı, melankolik, karamsar olarak niteleyip siyasi şiirler yazdığı gibi eleştirilerde bulunurlar. Bu eleştirilerin belli bir bakış açısının ürünü ve tekrarın tekrarı yargılar olduğunu düşünmekteyim. Şahsiyetleri ele alırken onları kendi döneminin tarihsel, siyasal, kültürel koşulları içinde değerlendirmek ve sahip oldukları edebi formasyonu bu koşullar içinde anlamlandırmak doğru bir tutumdur. Tevfik Fikret'in şiirlerinin neo-epik şiir geleneği içinde değerlendirilmesi, edebi kişiliğinin çoklu bir düzlem içinde oturtulmasında etkili olacaktır. Hakan Arslanbenzer *Neo-Epik Şiir* (2012) adlı eserinde neo-epik şiirin tarihsel çizgisinin sınırlarını Nefi, Namık Kemal, Tevfik Fikret, Mehmet Âkif, Faruk Nafiz, Nazım Hikmet, Turgut Uyar ve İsmet Özel ile çizer. (s.343) Fikret hakkında alışılmış yargılardan farklı bir değerlendirmeyi Elyesa Koytak yapar. *Anlamın Kıyameti* (2017) adlı kitabında Tevfik Fikret'in yönetilmezliği ve özerkliğinin, modern Türk şiirinin bürokratik modernleşmeye karşı bir doğuşu olarak niteler. Türk şairinin hem konu hem ifadede devlete karşı halka yaklaşmasını, halkla konuşmasını mecbur kıldığını ve şairin bu yeni sosyal konumunun ilk olarak Tevfik Fikret'te tezahür ettiğini belirtir (s.59).

Yazar bu bölümde asıl olarak İkinci Yeni şairleri ve ağırlıklı olarak da Sezai Karakoç'un şiir anlayışı üzerinde durmaktadır. Sezai Karakoç, Turgut Uyar ve Cemal Süreya'nın şiirlerinin geçmiş ile modern şiir arasında sağlam bir ilişki kurduğunu dile getirir. İkinci Yeni'nin ikinci dönemi olarak adlandırılabilir 1960-1965 arasında epik referansların hızla geliştiği bir dönem olarak almak gerektiğini ifade eder. Sezai Karakoç'un *Köpük*, Cemal Süreya'nın *Ülke*, Edip Cansever'in *Çağrılmayan Yakup*, Turgut Uyar'ın *Ölü Yıkayıcılar* adlı şiirlerinin İkinci Yeni'nin şiir dilini yansıtmaları ve şairlerin ana özelliklerini vermesi bakımından kayda değer olduğunu savunur. Yazara göre bu şairler 1960 sonrasında toplumu merkeze alan, anlatıcısı ve problemi olan epik şiirleriyle hem kendilerini hem de Türk şiirini günümüzde bile etkisini sürdüren bir mecraya yöneltmişlerdir. Esasen modern Türk şiiri üzerinde çalışan bazı araştırmacıların İkinci Yeni şiiri için "kurucu modernist şiir" (Kahraman, 2015, s. 133) gibi nitelendirmeleri kullanması Servet Şengül'ün İkinci Yeni şiirini merkeze alan tespitleriyle paralellik içindedir. Yazarın bir başka önemli tespiti de İkinci Yenicilerin toplumu önceleyen şiirlerle sivil şiirin örneklerini vermeleridir. Turgut Uyar'ın dramatik şiirden epiğe geçişin örneği olarak *Akçaburgazlı Yekta ve Terziler Geldiler*⁴ şiirleriyle öne çıktığını belirtir. Edip Cansever'in *Çağrılmayan Yakup*, *Ne Gelir Elimizden İnsan Olmaktan Başka* şiirleri, Ece Ayhan'ın *Kudüs Fareleri* ve Sezai Karakoç'un *Köpük* şiirinin 1990 ve sonrası şairlerin epik duyarlılıklarına katkıda bulunan sivil şiirin örnekleri olarak aynı zamanda modern epik Türk şiirine katkıda bulduklarını ifade eder. İkinci Yeni'den sonra gelen 1960 Kuşağının şiirinde ideolojinin şiirimizi olumsuz yönde etkilediğini söyler. 1960 Kuşağının etkili olamayışının nedenlerinden biri de geçmişle bağlantı kuramaması olduğunu ifade eden Şengül, edebiyat ve şiirin bu dönemde gücünü yitirdiğini belirtir. Burada Cahit Zarifoğlu ve İsmet Özel üzerine ayrı bir parantez açarak bu iki şairin, şiirin amacının topluma hizmet olduğunun bilinciyle hareket ettiğini ve bu yönüyle günümüz şiiri üzerinde de etkilerini sürdürdüklerini ifade eder. 1970 Kuşağının şiirini ise kendinden önceki on yılın devamı saymak gerektiğini söyler. Bu dönemin şiirsel varlığının zengin olmadığını ancak birkaç genç şairin bireysel çabaları üzerine kurulu olduğunu da ekler. 1980 Kuşağı şiirini anlamak için günün siyasi ve sosyolojik koşullarını ele almak gerektiğini söyleyen yazar, 1980 askeri darbesinin dönemi etkileyen en önemli olay olduğunu ifade eder. Bu dönemde ekonominin dışa dönük hâle gelmesi tüketim kültürünün değişmesine sebebiyet verdiğini belirtir. Sözü edilen nedenlerden ötürü 80'ler şiirinin "şiire dönüş" ilkesine yöneldiğini ifade eder.

1980 Kuşağı üzerine önemli bir çalışma yapan Bâki Asiltürk, 1980'lerin genç şairlerinin her ne kadar ortak çalışmalara imza atmış, birlikte dergiler çıkarmış ve yayınevi kurmuşlarsa da aralarında tam bir akım dayanışması olmadığını savunur. Buna sebep olarak da şiir anlayışlarının farklılığı, kişisel çekişmeler yüzünden kuşak şairlerinin yollarının ayrılması ve aralarında sert polemiklerin yaşanması gibi faktörleri sıralar (Asiltürk, 2017, s. 26). Servet Şengül de Asiltürk'ün bu değerlendirmelerini alır ve Tuğrul Tanyol, Haydar Ergülen, Metin

⁴ 'Terziler Geldiler' son dönem Türk şiiri ya da modern epik şiir üzerine çalışan önemli şair - eleştirmenlerin bahse konu ettiği bir şiirdir. Hakan Şarkdemir *Kahramanın Dönüşü* (2008) adlı eserinde bu şiiri, teknik bakımdan modern epik şiir geleneği içindeki en başarılı şiirlerden biri olarak niteler. Modern epik şiirin iki zirvesi olarak Sezai Karakoç ve Turgut Uyar'ı görür. Hakan Arslanbenzer *Neo-Epik Şiir* (2012) adlı kitabında Turgut Uyar'ın 'Terziler Geldiler' ve Sezai Karakoç'un 'Köpük' şiirini mütekamil eser olarak adlandırır. Hayriye Ünal, *Tahlil Tahrir İnşa* (2014) adlı eserinde 'Terziler Geldiler' şiirini, *Tütünler Islak* (1962) kitabındaki en güzel şiir olduğunu belirtir. Servet Şengül, bahsimize konu olan bu eserinde 'Terziler Geldiler'i teknik olarak modern epik şiir geleneği içindeki en başarılı şiirlerden biri olduğunu söyler (s.204). Ayrıca 'Terziler Geldiler' şiiri için ayrıntılı bir inceleme için tarafımızca yazılan 'Modern Kentin Çağrısı: 'Terziler Geldiler' Şiirine Hermeneutik Bir Yaklaşım' (2020) adlı makaleye bakılabilir.

Celâl, Lale Müldür, Seyhan Erözçelik, Şavkar Altınal, Roni Margulies, İhsan Deniz, Adnan Özer, Osman Hakan A, Vural Bahadır Bayrıl, Ali Günvar, Akif Kurtuluş, Enver Ercan, Hüseyin Atlansoy, Osman Konuk, Turgay Fişekçi, Oktay Taftalı, Hüseyin Ferhad, Sina Akyol, Mehmet Ocaktan gibi isimleri bu kuşağa mensup olarak sayar. Şengül, 1980 Kuşağı'nda üç farklı şiir anlayışının görüldüğünü söyler. Bunların da imgeci şiir, toplumsalcı şiir ve metafizik/İslamcı şiir olduğunu belirtir.

1990 ve 2000 Kuşağı Türk Şiirinin Epik Damarı başlıklı bölümde, Tanzimat'la başlayıp İkinci Yenicilerle devam eden "sorun" esaslı şiir anlayışının bu kuşağın da temel bir ilkesi olduğunu ifade eder. Dönemin şairlerinin şiir anlayışlarını bu "sorun" çerçevesinde oluşturduklarını belirtir. 1990 sonrası kuşağın şairleri kendilerine özellikle İsmet Özel'i bir merkez olarak aldıklarını söyler. Sonrasında bu kuşağın şiir anlayışında hayal ve romantizme karşı olunduğu, şiir "mesele" üzerinden şekillendiği için imgeye hoş bakılmadığı, hayatı ve insanı ele alma, konuşma dilinin şiire özgü kurallar çerçevesinde kullanımı ve şiirin olmazsa olmazı eleştirel bir tutuma sahip olması gibi unsurların önemli olduğuna değinir. Neo-epik şiir anlayışının 1996 yılında *Şehrengiz* dergisi ve Hakan Arslanbenzer, Hakan Şarkdemir ve Murat Menteş'in ortak hareketi ve adlandırmasıyla ortaya çıktığını belirtir. Neo-epik şiir adının sonraları Hakan Arslanbenzer'in ismiyle özdeş hâle geldiğini dile getirir. Hakan Şarkdemir'in sonraları neo-epik şiiri, modern epik şiir diye adlandırdığını ifade eder. Murat Güzel'in ironik realizm, Hayriye Ünal'ın çoksesli şiir, Ahmet Güntan'ın parçalı ham şiir adlandırmalarının 1990'dan günümüze kadar epik şiir yaklaşımlarına verilen isimler olduğunu yazar ekler.

Yazar, epik şiirin kendisine alan bulduğu yayınların *Şehrengiz*, *Atlılar*, *Huruç*, *Kökler*, *Fayrap*, *Karagöz*, *Aşkar* gibi dergiler olduğunu ifade ettikten sonra 1990 yılından günümüze epik tarzda yazan şairler olarak Hakan Arslanbenzer, Hakan Şarkdemir, Osman Özbahçe, Hayriye Ünal, Serkan Işın, Murat Güzel, Ahmet Güntan, Ahmethan Yılmaz, Eren Safi, Murat Menteş, İsmail Kılıçarslan, Vural Kaya, Mustafa Celep, Hakan Kalkan, Evren Kuçlu, Didem Madak, Melek Arslanbenzer, Esmâ Toksoy, Mustafa Akar gibi isimleri sayarak bunların şiir anlayışları üzerinde durur. Bu bölümün sonunda 1990 ve 2000 Kuşağının diğer şairleri olan Bülent Keçeli, Enis Akin, İbrahim Aladağ, Süleyman Çobanoğlu, Mehmet Aycı, Levent Sunal, Onur Ünlü, Mehmet Çağatay, Oğuz Karakaş, Zeynep Arkan, Fazıl Baş, Murat Küçükçiftçi ve Elyesa Koytak gibi şairlerin şiir anlayışları üzerinde kısaca durarak bu bölümü bitirmektedir.

Epik Şiir Teknikleri ve Şiir İncelemeleri adını taşıyan beşinci ve son bölümde uzun solukluluk, isimlerin kullanımı şeklinde tezahür eden sayıp dökmeçilik, fiil kullanımı, sert ünsüzlerin kullanımı, parodi, günlük konuşma dilini kullanma, konular arası ani geçişlerin modern epik şiirde karşımıza çıkan bazı teknik unsurlar olduğunu belirtir. Meselesi olan anlatılacak bir konunun olması ve bu konunun bir anlatıcı tarafından anlatılmasının şiirin uzunluğunun sınırlarını belirlediğini savunur. Fiillerin epik şiire konuşma havası verdiğini dile getirir. Epik şiirin siyasal eleştiriyi ve çatışmayı içeren sert bir şiir olduğu, dolayısıyla bu sert içeriğin seslere yansıdığı ve bu yüzden sert sessiz harflerin kullanıldığını da ekler. Yine epik şiirin birbiriyle ilintili isimleri ve özel kavramları şiir içinde sıralayıp sayıp dökmesinin, zihni kavramlar üzerinde bir sorgulamaya yönlendirdiğini yani bir ölçüde kaotik bir bakış açısı oluşturduğunu söyler. Hakan Arslanbenzer'in *Vatan Somuttur*, Ahmethan Yılmaz'ın *Californian*

Brasserie Restaurant, Eren Safi'nin *Amenerrasulü*, Hakan Şarkdemir'in *Libretto*, Osman Özbahçe'nin *Bir Kurtuluş Savaşı* adlı şiirleri yazarın incelediği epik şiirler arasındadır.

Yazar, eserinin sonuç bölümünde 1980 Kuşağının darbe döneminin bir yansıması olarak bireysel duyguları yansıtan ve sürrealizme uygun, kapalı imgeleri olan durağan bir şiir anlayışına sahip olduğunu, 1990 ve 2000 Kuşağının ise toplumla şiiri birleştirme noktasında hareketli bir tutuma sahip olduğunu ifade eder. Bu kuşağı anlatan en önemli kelimenin *mesele* olduğunu, meselesiz olan ve sorunları irdelemeyen şiiri reddettiklerini söyler. Türk şiir geleneğinde hiciv yoluyla eleştirel şiirlerin halk edebiyatı ve klasik edebiyatımızdan başlanarak yazıldığını; ancak 1990'lı yıllardan sonraki şiirin bu anlayıştan farklı olduğunu, 1990 ve sonrasında yazılan şiirlerin Ezra Pound ve T. S. Eliot gibi modernist şairlerin izinden gittiğini belirtir. Zira bu iki Batılı şairin modern epik yaklaşımlarının temelinde, siyasal ve ekonomik yaklaşımları ve eleştirilerinin yer aldığını söyler. Modern Epik Şiir'in kahramanının şair olduğunu ve devletin gücü karşısında klasik kahraman gibi güçleri olmayan sıradan bir birey olduğunu da ekler. Fakat yanlışları dile getirmede ve sorunlara çözüm önerileri sunmada geçmiş kahramanlardan geri kalmadığını belirtir.

SONUÇ YERİNE

Servet Şengül bu eserinde, epik kavramının tarihsel anlamından başlayarak bu kavramı ele alan Batılı şahsiyetleri ve 1990 sonrası neo-epik veya modern epik şiirimizi, şairlerin şiir anlayışları ve yaklaşımları üzerinden ele almaktadır. Son dönem Türk şiirinde ağırlığı olan şairlerin kuramsal görüşlerine ve şiirleri üzerinden modern epik şiirin art alanını ortaya çıkarma denemesine girişmektedir. Bu anlamıyla modern Türk şiiri üzerinde çalışan akademisyen ve araştırmacıların son altmış, yetmiş yılda yazılan şiirimizi ele almamalarının oluşturduğu boşluğu dolduran çalışmalardan biri olması yönüyle dikkate değerdir. Bu tarihsel şiir birikiminin 2000'li yıllara kadar incelenmesi eserin güncel tarafını da göstermektedir. Genç kuşak şairlerin şiir anlayışlarını ortaya koyarak edebî kalitelerini değerlendirmek gibi riskli bir işe girişilmesi ayrıca önemlidir. Zira edebî eserleri değerlendirmek için üzerinden uzun yılların geçmesi gerektiği fikrinin hâkim olduğu edebî kanonda bu anlayış yeni bir tutumdur.

Modern Türk şiirinin kabaca son yarım asrını ele alan çalışmaların azlığı bir vakadır. Bu çalışmaların az olmasında, akademinin Türk şiirinin son dönemini hele hele son çeyrek yüzyılına ele almada gösterdiği sakınlı hâl, bu alanın netameli bir zemin olarak görülmesi gibi etkenler rol oynamıştır. Yazarın kitabın ön sözünde Ebubekir Eroğlu'ndan aktararak söylediği, Mehmet Kaplan'ı akademi camiasında edebiyatı günün gününe takip eden son şahsiyet olarak görmesi, (Şengül, 2022, s. 9) işin ironik bir boyutunu oluşturmaktadır. Zira üniversitelerimizdeki edebiyat bölümlerinin neredeyse tamamında Mehmet Kaplan ve ekolünün hâkimiyeti görülmektedir. Bu ekole mensup akademisyenlerin hâlâ Kaplan'ın sınırlarını çizdiği dairenin dışına çıkamamaları ve günümüz şiirini ve aynı zamanda romanını günümüz şartları bağlamında incelememeleri bir eleştiri olarak alınabilir. Mehmet Kaplan'ın Türk edebiyatını bir bütün olarak görmesi, edebî eserleri metin tahlili yöntemiyle ele alması, kendi döneminin edebî eserlerini ve çağdaşı olan şahsiyetleri bile incelemesi, modern Türk edebiyatı

üzerinde çalışan araştırmacıların örnek alması gereken bir özelliktir. Ayrıca Kaplan'ın yeni kuramsal yaklaşımlara açık bir eleştirmen (Ankay, 2012, s. 120) olduğu düşünüldüğünde ondan sonra gelen eleştirmen ve araştırmacıların alandaki katkıları daha iyi anlaşılmaktadır. Bu itibarla 1990 sonrası Türk şiirinin epik referanslarını inceleyen bu eserin benzer çalışmalardan farklı bir yönünün olduğu muhakkaktır.

Bugün Millî Eğitim Bakanlığına bağlı liselerde okutulmakta olan edebiyat ders kitaplarında modern Türk şiirinin 1980'e kadar incelenip bundan sonrasının müfredata alınmaması, bir bütün olan edebî geleneği akamete uğratmaktadır. Ortaya çıkan yeni kuram ve yaklaşımların, şiir anlayışlarının modern Türk edebiyatının ve özelde de şiirin evveliyatıyla organik bağını kurmada ve içsel yetkinliğe ulaşmasında hayati öneme sahip bu faktörün dikkate alınmaması bir diğer olumsuz özelliktir. Söz gelimi son iki yılda MEB ortaöğretim 12. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında 1980 sonrası Türk şiirine örnek olarak iki yıl üst üste Haydar Ergülen ve Hüseyin Atlansoy'a yer verip sonraki otuz beş, kırk yılın şiir birikiminin görmezden gelinmesi eleştirilesi bir özelliktir. 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okutulan 12. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında (Batur ve Elbay, s. 128,131) Haydar Ergülen'e ait *İnsan Kıسادır* şiirinin 2002 tarihinde, Hüseyin Atlansoy'un *Balkon Çıkamazında Efendilik Tarihi* adlı şiirinin ise 1987 yılında yazıldığı düşünüldüğünde şiir geleneğimizi bazen kesintili olarak bazen de doğrusal çizgisinin üzerinden atlayarak ele almanın kopuk bir tarihsellik oluşturduğu ortadadır.

1990 ve sonrasında yazılan önemli şiir birikiminin görülmemesi ve günümüz şiirinin 1980 şiiri üzerinden okunması, ortaöğretimde okutulan ders kitaplarında modern şiir anlayışına olan yaklaşımı ve bu yaklaşımın sınırlarını göstermektedir. Esasen bu eksik yaklaşım, Türk edebiyatının bir diğer önemli sacayağı olan roman türünde de görülmektedir. Aynı ders kitabında 1980 sonrası roman anlayışı da Orhan Pamuk'un 1990'da yazdığı *Kara Kitap* romanıyla son bulmaktadır. Orhan Pamuk'la çağdaş veya ondan sonra gelip de önemli eserler kaleme alan Zülfü Livaneli, Nedim Gürsel, Gürsel Korat, Ahmet Ümit, Latife Tekin, Faruk Duman vb. yazarlara da yer verilmelidir. Kaldı ki 1980 ve sonrasında yazılan romanların ille de postmodern olma zorunluluğu da olmamalıdır. Türk edebiyatının gelişim çizgisini ve vardığı düzeyi bir bütünün yapısal unsurları olarak görmeme ve ona göre teori oluşturmama veyahut da ortaya konan yeni kuramsal yaklaşımları dikkate almama, temel sorunsal olmaktadır. Muhakkak ki diğer edebî türler gibi modern şiirimiz de değişim ve gelişim çizgisini sürdürecektir ve yeni kuramlar, yaklaşımlar ışığında değerlendirilmeye devam edecektir.

Âkif'in *Şimdi ey sevgili kâri', azıcık vaktin eğer/Varsa -memnûn olacaksın- beni ta'kîb ediver* (Ersoy, 2021, s. 242) deyişindeki daveti, edebiyat okurlarının üzerine alıp şiirimizin modernleşmesini ve epik bir üsluba kavuşmasını Nefî'den 2000'lere kadar art zamanlı olarak okuması gerekmektedir. Epikleşme üzerinden dönemin siyasi iklimini öğrenme, kuşkusuz bir başka edimsel okuma olacaktır. Böylelikle edebiyatın eleştirel-politik işlevi (Derrida, 2020, s. 43) şiirsel alanda, modern epik şiir üzerinden bir yansıma alanı bulacaktır.

KAYNAKÇA

- Akün, Ö. F. (2013). *Divan Edebiyatı*. İstanbul: İSAM Yayınları.
- Ankay, Nurcan (2012). *Türkiye’de Akademik Eleştiri: Mehmet Kaplan ve Berna Moran’ın Eleştiri Anlayışlarına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Arslanbenzer, Hakan (2012). *Neo-Epik Şiir*. İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Asiltürk, Bâki (2017). *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aydoğan, Gülcan (2022). *Sevim Burak, Ferit Edgü ve Murathan Mungan’ın Küçürek Öykülerinde Anlatı ve Okur*. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
- Batur, H. ve Elbay, O. (yty). *Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabı 12. Sınıf*. Ankara: Ordinat Yayınları.
- Derrida, Jacques (2020). *Edebiyat Edimleri*. Çev. Mukadder Erkan-Ali Utku. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Ersoy, M. Â. (2021). *Safahat*. hzl. Dr. Salim Çonođlu. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kahraman, H. B. (2015). *Türk Şiiri Modernizm Şiir*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Özgül, M. K. (2022). *Dîvan Yolu’ndan Pera’ya Selâmetle. Modern Türk Şiirine Doğru*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Şarkdemir, Hakan (2008). *Kahramanın Dönüşü*. Ankara: Ebabil Yayınları.
- Şengül, Servet (2022). *Epik Damar*. İstanbul: Ketebe Yayınları.